

Geschiedschrijving en oorlogvoering: de metamorfose van een klassiek thema

JEROEN DUINDAM

Inleiding

Wapengekletter heeft traditioneel veel aandacht gekregen van kroniekschrijvers; heldenmoed en scherpzinnigheid van aanvoerders zijn veelvuldig bezongen. Ook negentiende-eeuwse schrijvers waren niet wars van het slagveld. In deze dooernstige sport, de ultieme wedkamp van leiders en volkeren, werd immers de kracht van de natie bewezen of gelogenstraft. Uit het optreden van bevelhebbers en hun manschappen door de eeuwen heen kon het 'genie' van een volk worden afgeleid. Zo ontwaarde Charles Oman in Wellingtons optreden tegen Napoleon dezelfde karakteristieken die hij eerder had gezien in de Engelse legers gedurende de Honderdjarige Oorlog: een gedurfd binnendringen in vijandig terrein, en vervolgens de keuze voor een uitgekende defensieve opstelling met optimaal gebruik van vuurkracht.¹ De 'wereldgeschiedenis in veldslagen' werd een populair genre, waarin de militaire verwickelingen niet zelden een morele typologie van opkomst en verval verborgen.²

De meeste academische historici van de negentiende eeuw bestudeerden echter liever het proces van staatsvorming of de dynamiek van de internationale verhoudingen dan de militaire geschiedenis. De geschiedschrijving van legers en oorlogvoering was een domein voor specialisten in de marge van het academisch bestel. Hun isolement zou in de twintigste eeuw steeds groter worden, door de ontvucherende ervaringen van de Eerste Wereldoorlog, de groeiende weerzin tegenover militarisme en nationalisme, en de teloorgang van de traditionele politiek-institutionele geschiedenis. Generaties historici na 1945 bespraken de sociale en politieke gevolgen van oorlog zonder daarbij het strijdtoneel zelf in kaart te brengen. Strategie en het denken over oorlog bleven academisch *salonfähig*, maar de tinnen soldaatjes moesten het veld ruimen. Een deel van het grotere publiek bleef belangstelling houden voor juist de concrete aspecten van oorlog, maar hun vraag werd nauwelijks bediend door academische historici van naam en faam. 'Kleine' militaire geschiedenis bleef het domein van soldaten, en in het bijzonder van een groep historici verbonden aan militaire instellingen.

1 Al was dan in het ene geval sprake van de longbow, in het andere van het musket, zie Ch. Oman, *A history of the Peninsular War* (Oxford, 1902), en diens *The art of war in the Middle Ages, A. D. 378-1515* (Oxford, 1885). Vergelijkbare continuïteiten zijn gesignaleerd in de Engelse *blue water strategy*, zie bijvoorbeeld A. Th. Mahan, *The influence of sea power upon history 1660-1783* (Londen, 1889). Vergelijk de discussie in M. Howard, *The British way in warfare. A reappraisal* (Londen, 1975).

2 Als vroeg voorbeeld van deze reeks kan dienen E. S. Creasy, *The fifteen decisive battles of the world from Marathon to Waterloo* (Londen, 1853), verder onder andere T. W. Knox, *Decisive battles since Waterloo. The most important military events from 1815 to 1887* (New York, 1887), J. F. C. Fuller, *The decisive battles of the Western world and their influence upon history* (Londen, 1954) en G. Regan, *Guinness book of decisive battles* (Londen, 1992).